

УДК 378.147

DOI:

Вікторія Ворожбіт-Горбатюк, доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА ЯК БАЗИС ЯКОСТІ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті автор розкрив сутність і значення компетентності педагогічного партнерства. З опорою на компетентнісний, діяльнісний, суб'єкт-суб'єктний, особистісноорієнтований підходи, принципи доцільної педагогічної підтримки, "рівний – рівному", методології Gartner, охарактеризовано цільові, змістові і методичні аспекти формування компетентності педагогічного партнерства. Наголошено увагу на доцільності опори на піраміду Едгара Дейла у формуванні суб'єкт-суб'єктних взаємодій учасників – партнерів освітнього процесу.

За принципом паритетності розкрито значення і способи співпраці та командної роботи із зацікавленими особами в якості освіти, фахівцями й експертами. Виразною умовою втілення компетентності педагогічного партнерства виділено когнітивний компонент педагогічної діяльності для забезпечення якості освіти. З позицій цінності для формування компетентності педагогічного партнерства творчо інтерпретовано рекомендації Й. Песталоцці А. Дістервега, Дж. Дьюї, С. Шацького, П. Блонського. Перспективою подальшої розробки проблеми формування компетентності педагогічного партнерства визначено ідеї модерації (K. Klebert, E. Schreder, W. Straub).

Ключові слова: взаємодія; діяльнісний підхід; компетентність; навчання; особистість; партнерство; педагогічна освіта; підготовка учителя; якість освіти.

Лім. 17.

Viktoriia Vorozhbit-Horbatyuk, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Professor of the Education and Innovative Pedagogy Department,
Kharkiv Hnyhoriy Skovoroda National Pedagogical University

COMPETENCE OF PEDAGOGICAL PARTNERSHIP AS A BASIS OF QUALITY OF HIGHER PEDAGOGICAL EDUCATION

In the article the author revealed the essence and significance of the competence of pedagogical partnership. Based on the methods of analytical processing of modern information and methodological content, the target, semantic and methodological aspects of the formation of the competence of pedagogical partnership as the basis of the quality of higher pedagogical education are characterized. The study of this problem is based on the following approaches: competence, activity, subject-subject, personality-oriented, appropriate pedagogical support, "peer to peer", Gartner methodology.

The article emphasizes the expediency of relying on the pyramid of Edgar Dale in the formation of subject-subject interactions of participants – partners of the educational process.

The author on the principle of parity reveals the importance and methods of cooperation and teamwork with stakeholders as education, professionals and experts.

A clear condition for the implementation of the competence of the pedagogical partnership is the cognitive component of pedagogical activities to ensure the quality of education.

The author proposes to creatively interpret the recommendations of J. Pestalozzi from the standpoint of value for the formation of the competence of pedagogical partnership: to be able to compose the forces of knowledge (inclinations of external and internal contemplation), the forces of skill (inclinations to comprehensive development of the body).

The article substantiates the expediency of support at the level of developmental learning according to A. Disterweg: I – feeling (sensory cognition), when spiritual activity is associated with external arousal; II – the degree of rational cognition (thinking, its development, creative imagination); III – the degree of amateurism (creativity).

The example of successful practices of pedagogical partnership of J. Dewey, S. Shatsky, P. Blonsky emphasizes the potential ways of academic socialization of the child, his parents, the immediate environment.

The ideas of moderation (K. Klebert, E. Schreder, W. Straub) are also defined as a perspective direction of

further development of the problem of formation of competence of pedagogical partnership. The essence of this idea is to focus on the specific problem of orientation of pedagogical partnership not on competition, but on cooperation. This excludes formal monitoring and evaluation; provides methods of group activities, psychologically comfortable conditions for the subjects of the educational process.

Keywords: *interaction; activity approach; competence; training; personality; partnership; pedagogical education; teacher training; quality of education.*

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси, що відбуваються в українській освіті, мають на меті піднесення значення партнерства учасників освітнього процесу як умови і прогнозованого якісного результату навчання, виховання і розвитку людини. Нова українська школа зорієнтована на реалізацію усіх концептів партнерства з огляду на відповідний світовий досвід [8]. З 2019 до 2023 р. 26 шкіл із різних областей країни беруть участь у розробленні і впровадженні в освітній процес програм розвитку м'яких навичок, соціально-емоційного та етичного навчання (СЕЕН або SEE Learning), про що оприлюднено відповідний наказ [12].

Компетентність педагогічного партнерства як базис і потужний ресурс якісної педагогічної підготовки фахівців для сучасної школи важко переоцінити. Ця компетентність дає змогу реалізувати особистісні і професійні прагнення, створити системні сприятливі умови для академічної соціалізації особистості кожного учасника освітнього процесу на засадах визнання абсолютної цінності людської гідності і рівності прав людини [17].

Наголосимо тут, що компетентність педагогічного партнерства є значимою і в реалізації програм підтримки здобувачів з особливими освітніми потребами, учасників освітнього процесу, які потребують адаптивних чи модифікованих програм опанування освітніми компонентами у зв'язку з тимчасовими труднощами чи втратою працездатності.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Дослідження у межах заявленої теми у назві статті засвідчило, що відкриті ресурси Нової української школи [8], в рекомендаціях щодо реалізації ключових положень педагогіки партнерства орієнтують на успішні світові практики США, Норвегії, Фінляндії та ін. Зміст, стратегічні орієнтири і дискусійні моменти впровадження ключових позицій педагогічного партнерства в практику української школи презентовано у статтях О. Сесик (2017) [15], Н. Баришківець (2019) [5]. У контексті проблеми формування рис творчої особистості принципів положення педагогічного партнерства представлено А. Мартинюком (2021) [11]. О. Акімовою (2021) в розрізі проблематики інклюзивної компетентності висвітлено принципів положення педагогічного

партнерства: повага особистості, доброзичливість як основа довіри між учасниками освітнього процесу, діалогічності взаємодій, соціального партнерства [3].

Практичний досвід впровадження моделей педагогічного партнерства в закладах освіти, методичні матеріали висвітлено у публікаціях таких авторів, як: Н. Аббас (2021) [2], Г. Аксьонова, Л. Борлак (2021) [4], Т. Бачурська (2021) [6]. Елементи диджиталізації педагогічного партнерства учителя і батьків учнів викладено у статті О. Літченко (2021) [10]. Імпонує точка зору автора про використання цифрових сервісів і застосунків для розподіленого лідерства. Актуальні застосунки підтримують учасників, допомагають проявляти проактивність, горизонтальність взаємодій, реалізувати право вибору і відповідальності за нього.

Однак, вивчення актуальних публікацій засвідчує: не зважаючи на широку вживаність терміну педагогічного партнерства, на теперішній час відсутні наукові і методичні узагальнення щодо формування такої компетентності в процесі фахової підготовки учителів.

Формування мети статті (постановка завдання). Метою статті є: конкретизація сутнісних, цільових, змістових і методичних аспектів формування компетентності педагогічного партнерства як базису якості вищої педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу. Педагогічне партнерство належить до групи Б Професійного стандарту за професіями “Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти”, “Вчитель закладу загальної середньої освіти” [14]. Основою компетентності педагогічного партнерства є загальна компетентність ЗК02 “соціальна компетентність”), яка визначає пріоритети явища партнерства: рівність сторін учасників освітнього процесу у міжособистісній взаємодії, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей [14].

Група компетентностей Б “Партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу” увиразнює певні критерії, за яким правомірно оцінювати якість власне освітнього процесу, процеси управління і менеджменту закладу освіти. Цю групу утворюють психологічна, емоційно-етична компетентності і безпосередньо

КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА ЯК БАЗИС ЯКОСТІ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

компетентність педагогічного партнерства [14]. Зі змісту Професійного стандарту можна констатувати, що апріорними в розумінні педагогічного партнерства є підходи: компетентнісний, діяльнісний, суб'єкт-суб'єктний, особистісноорієнтований. Компетентнісний підхід передбачає осмислений процес формування відповідних комплексних здатностей майбутнього вчителя, утілення їх у практичній професійній діяльності, визначення міри впливу їх на якість загальної освіти. Діяльнісний підхід у розумінні компетентності педагогічного партнерства передбачає визначення середовища реалізації компетентності: співпраця з батьками здобувача, командна робота з фахівцями, експертами тощо. Суб'єкт-суб'єктний підхід, заявлений у самому переліку змісту компетентності педагогічного партнерства, передбачає, на наш погляд, також реалізацію в освітньому процесі принципів доцільної педагогічної підтримки, "рівний – рівному", методологічних орієнтирів упровадження інформаційних технологій Gartner.

Особистісноорієнтований компонент компетентності педагогічного партнерства передбачає орієнтування на успіх здобувача загальної освіти, прогрес когнітивної педагогічної діяльності для забезпечення якості освіти. Компетентність педагогічного партнерства передбачає готовність і здібність учителя створювати ситуації успіху і забезпечувати системний прогрес здобувача. Для цього в змісті педагогічної діяльності має значення практика формуального оцінювання і моніторингу партнерських взаємодій учасників освітнього процесу, відсутність упереджень і оцінних суджень, довіра, повага як основа конструктивного відкритого діалогу, готовність приділяти час організації педагогічного партнерства.

Ретельно аналізуючи власний освітній досвід, актуальні освітні практики, ми переконані в тому, що педагогіка партнерства фокусує увагу учасників освітнього процесу на можливості комфортної, психологічно безпечної взаємодії, відчуття захищеності особистості в колективі (термін широко застосовував А. Макаренко у визначенні цілей і програми колективного виховання) [16].

Безсумнівно, педагогіка партнерства увиразнює принцип паритетності, актуальний для співпраці і командної роботи педагога із зацікавленими особами в якості освіти, фахівцями та експертами. Така співпраця націлена на досягнення партнерської згоди в навчальних цілях, особистісному прогресі кожного учасника і узгодженості з ідеєю закладу, установи,

групади. Сфера партнерської співпраці на засадах паритетності: вивчення рівня академічних досягнень аудиторії, в якій перебуває учень чи розташований заклад освіти, дослідження світу дитинства (рівень довірливої уваги дитини, особливості розвитку мислительних процесів, формування і підтримки мотивації). Умовами успіху на цьому етапі вважаємо високий рівень сформованих організаторських і мовно-комунікативних компетентностей педагога: координація роботи команди, вміння визначати контрольні точки взаємодії, формувати правила комунікування у період "тиші", майстерність діалогу. Така майстерність з огляду на педагогіку партнерства починається з сильної віри в здобувача. Разом сформуємо 2–3 чіткі правила спілкування, використовуйте листи-нагадування, ресурси соцмереж для нетворкінгу, слухайте й аналізуйте 24/7 [7].

Практичні поради з особистого педагогічного досвіду. Суворологічна послідовність індивідуальних, групових, фронтальних взаємодій, колаборацій з академічною спільнотою, громадськими просвітницькими організаціями на рівнях: районному, регіональному, національному, міжнародному. Співпраця на рівні "педагог – здобувач – батьки здобувача – громада" має бути спрямована на створення сприятливих умов академічної соціалізації здобувача. Простіше кажучи: будь там, роби те, що ушляхетнює твій розум. Використання елементів комунікативного менеджменту для оптимальної самостійності учасників, єдності інтересів особистості і закладу освіти, цінності дисципліни і стабільних умов освітньої діяльності.

Виразною умовою втілення компетентності педагогічного партнерства виділено когнітивний компонент педагогічної діяльності для забезпечення якості змісту освіти. У цьому ключі наголос варто зробити на психологічні компетентності: активація внутрішньої мотивації здобувачів освіти, розвиток самосвідомості, ідентифікація сил і слабких сторін освітнього середовища та учасників, критичне мислення і вміння точно оцінювати переваги і ризики. Успіх партнерства в напрямі когнітивного компонента педагогічної діяльності в контексті партнерства залежить від вміння вчасно надавати підтримку, якої потребують. Також має значення здатність педагога чи інших зацікавлених в якості освіти осіб отримувати задоволення від допомоги іншим, ентузіазм, експертність в конкретній галузі.

Конструювання змісту навчання як сам процес навчання має бути угрупований у відносно завершені лаконічні частини-модулі, які здобувач

за потреби самостійно може комбінувати. Тоді вмотивований здобувач, який сам процес навчання сприймає позитивно, ініціативно, може долучитися до створення сприятливих умов навчання.

Практичні поради з особистого педагогічного досвіду. Персоналізація змісту – це відсутність шаблону, створить ситуацію докладання зусиль кожного зацікавленого в якості змісту освіти. Діяльна участь в конструюванні змісту індивідуальних і групових завдань, самостійної роботи, творчих завдань, інтегрованих занять дасть можливість кожному проявити в практиці педагогічного партнерства експертність в конкретній галузі. Когнітивний компонент в цьому ключі передбачає: стабільний тонус навчального партнерства, логічні поєднання навчання і праці, інформування про нове чи незвідане в науці. Технології і техніки навчання використовуйте за принципом трудності і доступності. Звертайте увагу, що сама освітня платформа чи застосунок не є дидактичним по суті (крім комп'ютеризованих навчальних програм). Підтримуйте бажання дитини бути вашим помічником, експертом, критиком, систематиком тощо. Будьте самі особливими, харизматичними, подайте приклад інтелект-дозвілля.

Варто осмислити і широко застосувати піраміду (конус) навчання Едгара Дейла [13].

З-поміж розмаїття актуальних технологій організації навчання на засадах педагогіки партнерства пропонуємо зробити наголос на тих, що витримали випробування часом і можуть органічно вписатися у конструкт цифровізованого освітнього середовища.

Наприклад. Рекомендації Й. Песталоцці [16] з розробленої ним теорії елементарної освіти: партнерство починається з уміння композиціонувати сили знання (схильності зовнішнього та внутрішнього споглядання), сили вміння (задатки до всебічного розвитку тіла), сили душі (задатки любити, соромитися і володіти собою). Використання таких методичних інструментів, як: шлях героя (сторітелінг), помилка як базис позитивної мотивації до навчання, автоматизація загальнонавчальних умінь і навичок (розвиток техніки швидкочитання, дрібної моторики рук, критичного мислення).

Варто звернути увагу на рівні розвивального навчання за А. Дістервегом [16]: I – відчуття (чуттєве пізнання), коли духовна діяльність пов'язана із зовнішнім збудженням; II – ступінь раціонального пізнання (мислення, його розвиток, творча уява); III – ступінь самодіяльності (творчості). Ідеї класика німецької педагогіки

виразно перетинаються з трендовими нині методами синектики для побудови логічної опори створення освітньої продукції, скаффолдінгом чи технологією навчання з опорою [9].

Набули нового звучання узагальнення про навчальні проекти (Дж. Дьюї, С. Шацький) [16]: ідеї перевернутого класу, методи і прийоми динамічного навчання (воркшоп, кейс, проект) Перл Рок Кейн – професорки педагогіки Інституту педагогіки (Teachers College) Колумбійського університету [8].

Система перспектив, за А. Макаренком [16]: завтрашня радість → середня перспектива як успіх у навчанні → далека перспектива віддячити тим, хто тебе навчив. Особливо у зв'язку з цифровізацією усіх компонентів освітнього процесу актуального звучання набули питання культури навчання або екосистеми навчання. Навчання – це не ZOOM, і навіть не MOODLE, HYMAN. Важливо не лише вміти використовувати застосунки, але й розуміти, враховувати їхні сценарії у процесі опанування здобувачем освітньої програми. Технологія трьох П також виразно прослудковується в практиці виховуючого навчання А. Макаренка, коли забезпечено логіку: процес – проблема – програма.

Цікаві для сучасних здобувачів і освітня практика уроків мислення серед природи В. Сухомлинського [16]: думати про свої думки, аналіз конкретних ситуацій, метод аналогій. У цьому досвіді прекрасно прослідковується опора на виявлення і розуміння феноменів реального життя.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Підсумовуючи викладене, зазначимо, що важко переоцінити значення педагогіки партнерства в розробленні заходів забезпечення якості освіти. У статті акцентовано увагу на доцільності використання елементів проектного і комунікативного менеджменту на організаційному компоненті, визначено перспективи опори на когнітивну компоненту педагогічної діяльності у формуванні змісту партнерської взаємодії учасників освітнього процесу і осіб, зацікавлених в якості освіти. З використанням методу синектики проведено історико-педагогічні паралелі з пропозиціями щодо партнерства з досвіду Й. Песталоцці, А. Дістервега, П. Блонського, А. Макаренка, В. Сухомлинського та ін.

Перспективою заявленої у статті проблематики визначено формування компетентності педагогічного партнерства з використанням ідей модерації (K. Klebert, E. Schreder, W. Straub).

ЛІТЕРАТУРА

1. Gordon W. J. J. *Sinectics: The Development of Creative Capacity*. New York, 1961. 180 с.
2. Аббас Н. Принцип педагогіки партнерства. Програма модернізації та розвитку НВК на 2019-2024 рр. *Директор школи*. 2021. № 1-2 (865-866). С.64-117.
3. Акімова О. "Hard skills" та "soft skills" як складові елементи інклюзивної готовності майбутніх учителів початкових класів. *Молодь і ринок*. Дрогобич, 2021. №4/190. С. 57-67.
4. Аксьонова Г., Борлак Л. Педагогіка партнерства НУШ : тренінгові заняття. *Методист*. 2021. № 1-2. С.80-87.
5. Баришовець, Н. Організація управлінської діяльності щодо формування ключових компетентностей учнів за умов розбудови Нової української школи. Партнерство учасників освітнього процесу за умов реалізації Концепції Нової української школи. *Управління школою*. 2019/ № 1/3. С. 43-46.
6. Бачурська Т., Голобокова О. Технології соціальної згуртованості суб'єктів освітнього процесу : Workshop для педагогів закладів освіти. *Завуч*. 2021. № 1-2 (667-668). С. 44-53.
7. Ворожбіт-Горбатюк В.В., Борисенко Н.О. Конструктивне освітнє середовище у контексті сучасних новацій у вищих навчальних закладах. *Теорія та методика навчання та виховання*, Харків, 2017. Вип. 43. С. 5-15.
8. Краще разом. Що таке педагогіка партнерства і навіщо вона в НУШ (2019). URL : <https://nus.org.ua/articles/pedagogika-partnerstva-shho-tse-take-ta-yak-zrozumity-chy-vona-ye-u-shkoli/> (дата звернення: 10.10.21)
9. Лисицька О. П. Скаффолдинг у викладанні англійської мови та інтернет для викладачів. *Іноземні мови у вищій освіті: лінгвістичні, психолого-педагогічні та методичні перспективи* : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. з міжнар. участю, Харків, 20 лют. 2019 р. Харків, 2019. С. 67-71.
10. Літченко О. Спілкуємося з батьками вихованців онлайн: шість корисних сервісів. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2021. № 1. С. 34-36.
11. Мартинюк А. Формування світогляду творчої особистості в умовах освітнього простору України. *Молодь і ринок*. Дрогобич, 2021. № 5/191. С.17-20.
12. Наказ МОН Проект з розвитку м'яких навичок. (2019). URL : <https://mon.gov.ua/ua/news/do-2024-roku-v-26-ukrayinskih-shkolah-pilotuvatimut-proyekt-z-rozvitku-myakih-navichok-nakaz-mon>
13. Піраміда навчання Едгара Дейла (21.01.2020). URL : <https://fsp.kpi.ua/ua/piramida-navchannya-edgara-dejla/>
14. Професійний стандарт Вчителя закладу загальної середньої освіти 20.12.2020. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profstandart-vchitelya-pochatkovih-klasiv-vchitelya-zakladu-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i-vchitelya-z-pochatkovoyi-osviti> (дата звернення: 21.10.21)
15. Сесик, О. О. Педагогіка партнерства – ключовий компонент формули нової школи. *Класному керівнику. Усе для роботи*. 2017. № 6. С. 5-7.
16. Хрестоматія з історії педагогіки : в 2-х т. / за заг. ред. чл.-кор. НАПН України, д-ра пед. наук, проф. А.В. Троцько. Харків : ХНАДУ, 2011. Т.1. Т.2.
17. Що таке права людини? (2021). URL : <https://www.coe.int/uk/web/compass/what-are-human-rights-> (дата звернення: 01.11.21)

REFERENCES

1. Gordon, W. J. J. (1961). *Sinectics: The Development of Creative Capacity*. New York. 180 p. [in English].
2. Abbas, N. (2021). Pryntsyp pedahohiky partnerstva. Prohrama modernizatsii ta rozvytku NVK na 2019-2024 rr. [The principle of partnership pedagogy. The program of modernization and development of NEC for 2019-2024]. *School Director*. No. 1-2 (865-866). pp.64-117. [in Ukrainian].
3. Akimova, O. (2021). "Hard skills" ta "soft skills" yak skladovi elementy inkluzyvnoi hotovnosti maibutnix uchyteliv pochatkovykh klasiv ["Hard skills" and "soft skills" as components of inclusive readiness of future primary school teachers]. *Youth & market*. Drohobych. No.4/190. pp. 57-67. [in Ukrainian].
4. Aksonova, H. & Borlak, L. (2021). Pedahohika partnerstva NUSh : treninhovi zaniattia [Pedagogy of NUS partnership: training sessions]. *Methodist*. No. 1-2. pp.80-87. [in Ukrainian].
5. Baryshovets, N. (2019). Orhanizatsiia upravlinskoi diialnosti shchodo formuvannia kluchovykh kompetentnostei uchniv za umov rozbudovy Novoi ukrainskoi shkoly. Partnerstvo uchasnykiv osvitnoho protsesu za umov realizatsii Kontseptsii Novoi ukrainskoi shkoly [Organization of management activities for the formation of key competencies of students in the development of the New Ukrainian School. Partnership of participants of the educational process under the conditions of realization of the Concept of the New Ukrainian school]. *School management*. No. 1/3. pp. 43-46. [in Ukrainian].

6. Bachurska, T. & Holobokova, O. (2021). Tekhnologii sotsialnoi zghurtovanosti subiektiv osvitnoho protsesu : Workshop dlia pedahohiv zakladiv osvity [Technologies of social cohesion of subjects of educational process: Workshop for teachers of educational institutions]. *Head teacher*. No. 1–2 (667–668). pp. 44–53. [in Ukrainian].
7. Vorozhbit-Horbatiuk, V.V. & Borysenko, N.O. (2017). Konstruktyvne osvitnie seredovyshche u konteksti suchasnykh novatsii u vyshchykh navchalnykh zakladakh [Constructive educational environment in the context of modern innovations in higher education]. *Theory and methods of teaching and education*. Kharkiv. Vol. 43. pp. 5–15. [in Ukrainian].
8. Krashche razom. Shcho take pedahohika partnertstva i navishcho vona v NUSh (2019). [Better together. What is partnership pedagogy and why is it in NUS]. Available at: <https://nus.org.ua/articles/pedagogika-partnertstva-shho-tse-take-ta-yak-zrozumity-chy-vona-ye-u-shkoli/> (Accessed 10 Oct. 2021). [in Ukrainian].
9. Lysytska, O. P. (2019). Scaffoldynh u vykladanni anhliiskoi movy ta internet dlia vykladachiv [Scaffolding in English teaching and the Internet for teachers]. *Inozemni movy u vyshchii osviti: lnhvistychni, psykholoho-pedahohichni ta metodychni perspektyvy. Materialy IV Vseukr. nauk.-prakt. Internet-konf. z mizhnar. uchastiu, Kharkiv, 20 liut. 2019 r.* – Foreign languages in higher education: linguistic, psychological, pedagogical and methodological perspectives: Proceedings of the IV All-Ukrainian. Scientific-practical Internet conference with international participation, Kharkiv, February the 20th 2019. Kharkiv. pp. 67–71. [in Ukrainian].
10. Litichenko, O. (2021). Spilkuiemosia z batkamy vykhovantsiv onlain: shist korysnykh servisiv [We communicate with the parents of pets online: six useful services]. *Educator-methodologist of preschool institution*. No. 1. pp. 34–36. [in Ukrainian].
11. Martyniuk, A. (2021). Formuvannia svitohliadu tvorchoi osobystosti v umovakh osvitnoho prostoru Ukrainy [Formation of the worldview of a creative personality in the educational space of Ukraine]. *Youth & market*. Drohobych. No. 5/191. pp.17–20. [in Ukrainian].
12. Nakaz MON Proiekt z rozvytku miakykh navychok (2019). [MES Order Soft Skills Development Project]. Available at: <https://mon.gov.ua/ua/news/do-2024-roku-v-26-ukrayinskih-shkolah-pilotuvatimut-projekt-z-rozvitku-myakih-navichok-nakaz-mon> [in Ukrainian].
13. Piramida navchannia Edhara Deila (21.01.2020). [Edgar Dale’s Pyramid of Learning]. Available at: <https://fsp.kpi.ua/ua/piramida-navchannya-edgara-dejla/> [in Ukrainian].
14. Profesiinyi standart Vchytelia zakladu zahalnoi serednoi osvity 20.12.2020. [Professional standard of a teacher of a general secondary education institution]. Available at: <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profstandart-vchytelya-pochatkovih-klasiv-vchytelya-zakladu-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i-vchytelya-z-pochatkovoyi-osviti> (Accessed 21. Oct. 2021). [in Ukrainian].
15. Sesyk, O. O. (2017). Pedahohika partnerstva – kliuchovy komponent formuly novoi shkoly [Partnership pedagogy is a key component of the new school formula]. *To the class teacher. Everything for work*. No. 6. pp. 5–7. [in Ukrainian].
16. Khrestomatia z istorii pedahohiky : v 2-kh t. (2011). [A textbook on the history of pedagogy]. (Ed.). A.V. Trotsko. Kharkiv, Vol.1, Vol.2. [in Ukrainian].
17. Shcho take prava liudyny? (2021). [What are human rights?]. Available at: <https://www.coe.int/uk/web/compass/what-are-human-rights-> (Accessed 01. Nov. 2021). [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 07.10.2021

“Слова, що дають знання – найцінніші”.

Аристотель
давньогрецький філософ, вчений

“Нічого нового в цьому світі неможливо знайти або вигадати, адже всі народжені часточки життя споріднені між собою”.

Піфагор
давньогрецький філософ

